

PSYCHO-PEDAGOGICAL SIGHTS I.J. FRANCA TO PROMOTE CITIZENSHIP AND LEADERSHIP QUALITIES OF TODAY'S YOUTH

The article is devoted to psychological and pedagogical views I. Franka on education and training, including on the formation of their means of national pedagogy, national traditions and family values of civic consciousness and patriotism in pupils and students. We analyze the relevance of educational views Franka in modern conditions of reforming the educational sector and the development of the Ukrainian state on the principles of democracy and humanism and development of leadership skills in individuals enrolled in these terms.

Keywords: education, humanism, citizenship, patriotism and leadership.

Стаття надійшла до редакційної колегії 23.09.2016

УДК 37.034

*Донцов А. В.
м. Харків, Україна*

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ ДУХОВНОСТІ

Розробка науково виважених технологій формування моральної саморегуляції майбутніх учителів не може бути плідною без урахування загальних і часткових закономірностей їх морально-духовного розвитку. У традиційних виховних системах духовність насамперед розглядається у контексті духовного виробництва, яке охоплює процеси виховання, масової інформації, науки, культури, літератури і мистецтва тощо. В сучасних наукових розробках проблеми морально-духовного розвитку особистості духовність трактується як спосіб самобудівництва особистості, саморегуляції і самокорекції її буття, як семантичне поле культури, в якому діє індивід. Духовний потенціал особистості розглядається як система якостей, що забезпечує здатність до реалізації цінностей у морально-

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ, МАЙБУТНЄ

етичній, художньо-естетичній, інтелектуальній та творчій діяльності [9, с. 352], або як одна інтегральна якість - професійна честь, яка базується на духовних переконаннях, чесності, скромності, ввічливості, гідності тощо [4, с. 93]. Слід признати, що по мірі демократизації соціокультурних процесів, які несуть в собі позитивні і негативні елементи духовної культури соціуму найбільш доцільним напрямом розвитку морально-духовної сфери майбутніх учителів є їх залучення до *самовиховання, саморегуляції і самоорганізації власного духовного життя*.

Проблема впливу морально-духовного компоненту на оптимізацію навчально-виховного процесу знайшла часткове відображення в педагогічних дослідженнях у зв'язку з вивченням особливостей морально-духовного розвитку технічної інтелігенції та майбутніх учителів (В. Вербець, О. Воробйов, П. Давидов, В. Гриньова, О. Колеснік, Є. Коцюба, О. Матвієнко), визначення джерел духовного становлення людини, толерантності й формування духовних цінностей (В. Боднар, В. Воронкова, В. Гриньова, Я. Довгополова, О. Жадан, В. Іздебська, Л. Кириченко, Є. Костик, О. Плавуцька, Н. Привалова, С. Пролєєв, В. Рашковська, О. Рудницька, Т. Тюріна, О. Хаустова та інші).

Аналізуючи духовність у контексті православної педагогічної спадщини, О. Рашковська поділяє шляхи розвитку духовності на два напрями, першим з яких виражає тенденцію духовної орієнтизації (інтелект, професійні і загальнонаукові знання). Друге спрямування виражає тенденцію до духовної естетизації, що передбачає володіння естетичними цінностями, наявністю оцінок, розуміння прекрасного [8, с. 23]. В. Гриньова констатує, що духовність передбачає пріоритет високих моральних цінностей та ідеалів над утилітарними протребами і прагнення особистості до морального самовдосконалення [2, с. 48].

Підкреслюючи важливість прогностичного підходу до визначення духовно-етичних орієнтирів і пріоритетів освітньої діяльності, Н. Привалова трактує духовність як спосіб існування людини, як стрижень і одну з найвищих цілей і цінностей вищої освіти, без якої виховання і навчання втрачають сенс, оскільки втрачається духовна сутність людини, і починає переважати прагматизм, духовна пустота, панування антигуманних якостей [6, с. 165-167]. В. Вербець зазначає, що взаємозв'язок духовної культури і способу життя варто розглядати не лише як єдність життєдіяльності й умов життя, але й з урахуванням активного засвоєння молоддю духовних цінностей [1, с. 155].

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ, МАЙБУТНЄ

У наукових пошуках духовність особистості все більше аналізується як її ядро, яке зосереджує у собі гармонію її ідеалів з загальнолюдськими цінностями, що є основною складовою сутністю та критеріальною основою, за якою можна визначити рівень вихованості особистості. Проблема формування морально-духовної зрілості особистості в контексті формування моральної культури частково знайшла відображення в наукових розробках філософів, соціологів та педагогів. Зокрема, норми, цілі, ідеали як регулятивні компоненти діяльності особистості розглядались в роботах С. Логінова, М. Макарова, Є. Посичнюка, В. Плахова, М. Победи, З. Стьопіна, Н. Трубнікова, О. Хорунжої, Є. Шинкаренка, Н. Щуркової та інших.

Щоб формувати духовну сферу майбутнього вчителя, як підґрунтя розвитку моральної саморегуляції поведінки, необхідно мати уяву про об'єктивні, суттєві характеристики духовності з погляду сьогодення. Науковці зауважують, що дослідження природної сутності духовного необхідно розглядати як передумову і пізнавальну установку дослідження конкретних духовних явищ і духовної життєдіяльності людини в цілому. «Дух (феномен духовного) охоплює надзвичайно широкий спектр різноманітних явищ — від конкретних духовних утворень (знання, ідеал, ціль тощо) до об'єктивованих, предметних і соціально інституційованих форм духовного життя» [7, с. 15 - 17].

В наукових пошуках духовність особистості все більше розглядається у зв'язку з її правом вибору соціальних і, зокрема, духовних цінностей, стилю життя і поведінки. Але виникає проблема формування здатності особистості до правильного морального вибору системи цінностей і сенсожиттєвих орієнтирів, що в значній мірі може забезпечити її моральну саморегуляцію. Зазначена проблема ще не знайшла належної уваги в сучасних наукових розробках. *Тому метою даної статті є вивчення системи безпосередніх і опосередкованих зв'язків впливу духовності на морально-регулятивну сферу особистості майбутнього вчителя в системі вищої освіти.*

Навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі необхідно розглядати не як формальну самоціль, а як наймогутніший засіб морально-естетичного, інтелектуального і фізичного розвитку майбутніх учителів, а забезпечення їхнього морально-духовного розвитку має бути домінуючим і випередженим по відношенню до розвитку інтелекту і інформованості в галузі природничих наук та гуманітарних наук. Така вимога об'єктивно зумовлена тим, що духовний потенціал майбутнього

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ, МАЙБУТНС

вчителя є важливою педагогічною умовою не лише розвитку моральної саморегуляції поведінки як провідного елемента його моральної культури, але й є важливим механізмом утворення, поглиблення і збагачення моральної мотивації різних видів навчальної діяльності.

Практика свідчить, що освіта і навчання мають бути індивідуально орієнтованими, відповідати природним нахилам і задаткам особистості й сприяти її природному духовному збагаченню. Тому у процесі підготовки майбутніх учителів до виховної діяльності важливо навчити їх правильно орієнтуватись в системі морально-духовних цінностей. Потяг до духовності має індивідуальні властивості, оскільки духовне життя майбутніх учителів завжди пов'язане зі специфікою утворення морально-естетичних потреб, які у кожної особистості проявляються по-різному, в залежності від її природних нахилів, задатків і здібностей. Чим більший потяг майбутнього вчителя до зразків художньої творчості і мистецтва, тим більші потенціальні можливості закладені в нього від природи до повноцінного духовного життя і навпаки.

На основі розвитку художньо-естетичних потреб майбутніх учителів формуються і поглиблюються їхні духовні потреби, від найпростіших (захоплення творами літератури і мистецтва) до різнобічної активної духовно-пізнавальної, репродуктивної і творчої діяльності. За даних умов, духовні потреби поступово переходять в потребно-мотиваційну сферу поведінки особистості, регулюючи різнобічні пізнавальні, емоційні і вольові процеси. Духовність особистості не може активно розвиватись без формування творчого нестандартного мислення, яке пов'язане з оволодінням навиками чуттєво-сміслового, системного аналізу природних і соціальних процесів, тієї системи очевидних і прихованих взаємозв'язків, що в них існують. «Переживання смислу, - зазначає І. Зязюн, - полягає в переживанні можливості «розгортання» (інтерпретації) даного смислу засобами уявлень, слів, які також навантажені смислом... Смісл якогось переживання (відчуття образу, уявлення), є нічим іншим, як переживання в цьому образі чи уявленні можливостей» [3, с. 30]. Теоретико-гносологічний аналіз проблеми формування моральної саморегуляції майбутніх учителів і її опосередкованих компонентів вказує на те, що інтелектуальний і чуттєво-смісловий компоненти моральної саморегуляції майбутнього вчителя як структурні елементи духовності відіграють визначну роль в досягненні соціокультурної сутності системи моральних цінностей, норм, традицій,

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ, МАЙБУТНЄ
стандартів соціальної поведінки які впливають з об'єктивної необхідності покращення моральних відносин освітнього простору.

Завдяки загальному інтелектуальному розвитку майбутнього вчителя утворюється його особисте ставлення до нагальних моральних вимог суспільства як до об'єктивної необхідності, що утворилась на конкретному етапі його становлення. Отже, у виховному процесі важливо домогтися розуміння майбутнім вчителем найбільш досконалого, яке відображає зразок моральних відносин, що має існувати об'єктивно в різних соціокультурних системах. Вирішення проблеми формування належного у моральній свідомості майбутніх учителів можливе завдяки забезпеченню їхнього загального інтелектуального розвитку та творчого мислення.

Загальна етична креативність майбутнього вчителя забезпечує моральну рефлексію і моральну самооцінку своїх вчинків. Отже, в організації навчально-виховного процесу є важливим запровадження технологій формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів, основне завдання яких полягає в осмисленні і усвідомленні життєвої необхідності розвитку системи морально-духовних цінностей.

Процес формування морально-духовної сфери майбутніх учителів пов'язаний насамперед з розширенням їхніх духовних потреб. Виходячи з концепції ціннісно-нормативної основи потреб як основних, спонукальних чинників поведінки особистості, науковці констатують, що потреби є основним механізмом соціальної регуляції, оскільки формування духовної сфери особистості і моральна регуляція поведінки починається з регуляції її потреб. У регуляції матеріальних і духовних потреб особистості М. Победа виділяє три рівня: умови життєдіяльності, які зумовлюють потреби і є базою для їх реалізації; вплив соціальних інститутів та організацій на формування ціннісно-нормативної шкали і індивідуальних потреб; самоорганізація як цілеспрямована діяльність кожного члена суспільства [5, с. 22-23].

Ціннісно-нормативна основа потреби як методологічного елементу виховання моральної культури і регулятора поведінки майбутніх учителів утворюється під впливом соціального середовища і як наслідок цілеспрямованого та стихійного виховного впливу. Регулятивний потенціал потреб в значній мірі зумовлюється індивідуальними особливостями особистості, природними нахилами, задатками, рисами характеру, рівнем соціальних домагань, набутих позитивним чи негативним моральним досвідом.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ, МАЙБУТНС

Моральна саморегуляція поведінки майбутніх учителів не може виховуватись примусово, шляхом методично орієнтованого впровадження певних моральних норм і соціальних стандартів поведінки, вона майже повністю залежить від морально-духовного і виховного потенціалу, який закладений, і має бути реалізованим в освітньо-виховному просторі. Духовне життя майбутніх учителів складається із сукупності усвідомлених і емоційно пережитих ідей, поглядів, переконань, уявлень, смислових цілей, соціокультурних цінностей, що поглиблюють і поповнюють смисл людської діяльності. Духовність має тісний взаємозв'язок з матеріальним, оскільки, з одного боку, кожна ідея як духовне надбання згодом матеріалізується в поведінці і творчій діяльності майбутнього вчителя, з іншого боку, духовне є відображенням матеріального в художніх образах, витворах мистецтва, інтерпретації історичних подій тощо.

Духовність майбутнього вчителя в процесі дослідження розглядалась як внутрішня, природно зумовлена потреба, яка впливає на формування моральної цілісності особистості. Причому, духовна потреба може бути реальною й неусвідомленою, але її незадоволення призводить до руйнування і розбалансованості всіх інших індивідуальних, морально-психологічних підсистем і процесів. Як показали співбесіди, від духовної пустоти майбутні вчителі відчувають психологічний дискомфорт, пригніченість настрою, відсутність бажання в активній діяльності і спілкуванні з іншими.

Категорію духовності по відношенню до особистості майбутнього вчителя слід розглядати як його внутрішню, природно зумовлену потребу, яка може бути свідомою і неусвідомленою. Незадоволення потреб часто призводить до руйнування і розбалансованості всіх інших педагогічних й індивідуально-психологічних підсистем і процесів. Підкреслюючи специфічність категорії духовність, науковці наполягають, що раціональний і інтуїтивний шляхи потягу до духовності рефлектуються як єдиний процес пізнання, спрямований на осмислення нових ідей на формально-логічному та інтуїтивному рівнях, серед яких інтуїтивний рівень пізнання має синергетичну спрямованість. Тому не випадково, від духовної пустоти, яка зумовлена розбалансованістю раціонального та інтуїтивного пізнання, особистість може відчувати психологічний дискомфорт, подавленість настрою, відсутність бажання в активній діяльності і спілкуванні з іншими. Отже ніщо так не руйнує природну морально-психологічну структуру особистості як відмежування від елементів життєдіяльності, що характеризують її духовний зміст.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ, МАЙБУТНЄ

Ставлення майбутнього вчителя до об'єктивних, вічних духовних цінностей, його здатність до активної духовно-творчої діяльності характеризує рівень його морально-духовного розвитку. Важливою методичною вимогою розробки виховних підсистем формування моральної культури майбутніх учителів є насамперед утворення позитивного ставлення до вічних духовних цінностей. Здатність до активної духовно-творчої діяльності характеризує рівень духовного розвитку майбутнього вчителя.

Однією з провідних методологічних вимог процесу формування моральної культури майбутніх учителів, спрямованого на дотримання загальнолюдських моральних норм у своїй діяльності та поведінці є засвоєння їх природної, людської сутності, розуміння і усвідомлення їх як соціокультурного і духовного надбання українського народу. Розробка концептуальних положень системи виховної роботи в контексті зазначеного напрямку формування моральної культури майбутніх учителів дала змогу виявити суттєві недоліки і невикористаний виховний потенціал системи підготовки педагогічних кадрів, до яких належать відсутність: системного підходу в організації виховного процесу; чіткої системи планування виховної роботи; незнання суб'єктивно-ціннісної системи майбутніх учителів; критеріального підходу в підборі змісту виховного процесу; спадковості й поетапності організації виховного процесу; етичної компетентності викладача стосовно його орієнтації у визначенні об'єктивних ціннісно-утворюючих критеріїв мислення; недостатнє формування нормативно-ціннісного ставлення майбутнього вчителя до навколишнього середовища.

В організації виховного процесу ми намагались домогтися, щоб сприйняття майбутнім вчителем довкілля, було пронизане морально-естетичними критеріями (красиве, природне, корисне, доцільне) і містило в собі переважно позитивне емоційне ставлення. Організація виховної роботи, аналіз її результатів, подальша корекція виховних впливових дій є складним і суперечливим процесом. Тому його ми розглядали з позиції системного утворення, в якому культура почуттів не суперечить, а лише опосередковано стимулює процеси формування культури етичного мислення, яка складає основу духовності майбутнього вчителя.

Потяг до духовності має індивідуальні властивості, оскільки духовне життя пов'язане зі специфікою утворення морально-естетичних потреб, які проявляються по різному в залежності від природних нахилів, задатків і здібностей особистості. Високий потяг майбутнього вчителя до

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ, МАЙБУТНС

зразків художньо-естетичної творчості свідчить про значні природно зумовлені потенційні можливості щодо збагачення повноцінного духовного життя.

Спостереження свідчать, що на основі розвитку художньо-естетичних потреб у майбутнього вчителя формуються і поглиблюються його духовні потреби, від найпростіших (захоплення творами літератури і мистецтва) до різнобічної активної духовно-пізнавальної, репродуктивної і творчої діяльності. За цих умов духовні потреби майбутнього вчителя поступово переходять в потребнісно-мотиваційну сферу його поведінки, регулюючи різнобічні пізнавальні, емоційні і вольові процеси.

Духовність майбутнього вчителя не може активно розвиватись без формування його творчого нестандартного мислення, яке пов'язане з оволодінням навичками системного аналізу соціальних і соціокультурних процесів, тієї системи очевидних і прихованих взаємозв'язків, що в них існують. Це все стає можливим за умови оволодіння методологічною культурою мислення майбутнього фахівця. Інтелектуальний компонент моральної культури майбутнього вчителя як елемент його духовності відіграє визначну роль в осягненні соціокультурної сутності моральних цінностей, норм, традицій, стандартів соціальної поведінки.

Дослідницькі бесіди зі студентами засвідчили, що саме завдяки загальному інтелектуальному розвитку майбутнього вчителя утворюється його особисте ставлення до нагальних моральних вимог соціуму як до об'єктивної необхідності, що утворилась на конкретному етапі його розвитку, тобто розуміння належного, яке існує об'єктивно в різних соціокультурних системах, того, що підпорядковане ідеї утворення повноцінного людського буття. Однією з важливих методологічних вимог розробки технологій виховного процесу є досягнення найбільш оптимальної відповідності між об'єктивним і суб'єктивним розумінням майбутніми учителями громадського обов'язку, який насамперед зосереджує у собі об'єктивну необхідність захисту національних інтересів української держави від впливу стихійних негативних чинників та соціальних потрясінь. Лише соціокультурна стабільність може забезпечити поступальний розвиток духовної культури соціуму, а правильне розуміння майбутнім вчителем того, що існує в соціумі і в природних процесах є розумінням соціальної і природної сутності людини, і воно спонукає її до власного самовдосконалення і моральної саморегуляції.

Таким чином, аналіз проблеми впливу духовності на формування моральної саморегуляції майбутніх учителів можна зробити такі висновки:

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ, МАЙБУТНС

- досягнення морально-духовної досконалості майбутніх учителів можливе лише через моральне самопізнання, яке може бути забезпечене через самоосвіту, самовиховання і самореалізацію своїх можливостей;

- змістовна основа процесу формування моральної саморегуляції майбутніх учителів повинна відзеркалювати кращі традиції, зразки та реалії духовної спадщини та людського буття;

- залучення опосередкованих чинників, що впливають на моральну саморегуляцію поведінки майбутніх учителів має забезпечити їхнє поступове морально-духовне зростання ;

- моральна саморегуляція поведінки майбутніх вчителів повинна досліджуватись не лише в педагогічному сенсі, але й у контексті формування моральних відносин з погляду загальної, соціальної і психічної саморегуляції різних видів діяльності та поведінки;

- провідну роль формування моральної саморегуляції особистості виконують як розвиток моральних якостей (совість, сором, обов'язок), так і примноження та усвідомлення своїх духовних потреб.

За мірою розвитку соціокультурних процесів, що містять в собі позитивні і негативні, неконтрольовані елементи розвитку моральної свідомості соціуму найбільш доцільним напрямом розвитку морально-духовної сфери майбутнього вчителя є його залучення до власної самореалізації. Якщо система вищої освіти покликана сформувати майбутню інтелектуальну еліту суспільства, то вона повинна сформувати і його духовно-творчу еліту, яка б сприяла примноженню національних духовних скарбниць та моральних цінностей українського суспільства.

Список літератури: 1. *Вербець В.В.* Педагогічна діагностика формування духовно-творчого потенціалу студентської молоді: Монографія. – Острог-Рівне: РДГУ, 2005. – 383 с. 2. *Гриньова В.М.* Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти): Монографія. – Харків: Основа, 1998. – 300 с. 3. *Зязюн І. А.* Естетичні чинники інтуїції: життєтворчість і вигорання //Зб. наук. праць «Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти». - У двох частинах. – Ч.1. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2002, с.19-31. 4. *Исаенко Т. К.* Духовно-моральні якості особистості як основа професійної етики військовослужбовців // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Зб. наук. праць / Гол. ред.: Г. П. Шевченко – Вип. I (30). – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. – С. 88-93. 5. *Победа М. А.* Духовные потребности и реальное поведение:

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
 ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ, МАЙБУТНЄ
 (Монографія). - Кишинев: «Штиница», 1990. - 114 с. 6. *Привалова Н.Ф.* Духовно-етическая ориентация человека как цель высшего образования // Гуманитарные и социально-экономические науки. – 2006. - № 1. – С. 165-167. 7. *Пролев С. А.* Духовность и поведение человека: (Монография). - Киев: Наукова думка, 1991. - 112 с. 8. *Рашковська В. І.* Образотворча православна спадщина: педагогічний аспект духовного розвитку майбутнього вчителя: Монографія. – Сімферополь: “Фенікс”, 2008. – 402 с. 9. *Хаустова О. В.* Життєтворчий вияв духовного потенціалу педагога // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць / Редкол.: Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін. – Запоріжжя. – 2007. – С. 351-356.

Bibliography (transliterated): 1. *Verbez V.V.* Pedagogical diagnostics of forming of spiritually-creative potential of student young people: Monograph. it is Ostrog-Rivne RDCU, 2005. - 383 p. 2. *Grinova V.M.* Forming of pedagogical culture of future teacher (theoretical and methodical aspects): Monograph. it is Kharkov: Basis, 1998. - 300 p. 3. *Zazun I.A.* Powergi factors of intuition: vital creation and burning down of // Collektion of scientific labours «Problem and prospect of forming of national humanitarian-technical elite». - In two parts. - P.1. is Kharkov: NTU «KPI », 2002, p.19-31. 4. *Isaenko T.K.* Spiritual and moral qualities those as basis of professional ethics of servicemen // Spirituality of personality: methodology, theory and practice: Collektion of scientific labours / Spirituality those: methodology, theory and practice. Issue (30). it is Lugansk: Publishing house of ENU of the name V.Dala, 2009. - P. 88-93. 5. *Pobeda M.A.* Spiritual necessities and real conduct: (Monograph). it is Kishinev: «Shtinica», 1990. - 114 p. 6. *Privalova N.F.* Spiritually-ethics orientation of man as purpose of higher education the // Liberal and socio-economic arts. - 2006. - N1. – p. 165-167. 7. *Prolev S.A.* Spirituality and conduct of man: (Monograph). it is Kiev: Scientific thought, 1991. - 112 p. 8. *Raschkovska V.I.* Vivid creative orthodox inheritance: pedagogical aspect of spiritual development of future teacher: Monograph. it is Simferopol: “Fenix”, 2008. - 402 p. 9. *Haustova O.V.* Vital creative display of spiritual potential of teacher // Collektion of scientific labours /Pedagogics and psychology of forming of creative personality: problems and searches. It is Zaporozhia. - 2007. - p. 351-356.

Донцов А.В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ, МАЙБУТНЄ
ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ САМОРЕГУЛЯЦІЇ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ В КОНТЕКСТІ ДУХОВНОСТІ

В статті розглядаються проблеми формування духовного потенціалу майбутніх учителів та його впливу на розвиток моральної саморегуляції їхньої діяльності та поведінки. Особлива увага приділяється дослідженню соціокультурної сутності духовності сьогодення та визначення педагогічних умов її впливу на морально-регулятивну сферу майбутніх учителів. Висвітлюються невикористані потенційні можливості системи вищої освіти та перспективи її удосконалення з метою формування моральної саморегуляції майбутніх учителів.

Ключові слова: духовність, педагогічні умови, освітній простір, моральна саморегуляція, методологічні вимоги.

Dontsov A.

FORMING OF MORAL SELF-REGULATION OF FUTURE
TEACHERS IN CONTEXT OF SPIRITUALITY

In the article the problems of forming of spiritual potential are examined future teachers and his influences on development of moral self-regulation of their activity and conduct. The special attention is spared to research of sotsyokul'turnoy essence of spirituality of nastoyashego and determination of pedagogical terms of its influence on the moral'no-regulyatyvnyuyu sphere of future teachers. The unused potential possibilities of the system of higher education and prospect of its improvement are lighted with the purpose of forming of moral self-regulation of future teachers.

Key words: spirituality, pedagogical terms, educational space, moral self-regulation, methodological requirements.

Донцов А.В.

ФОРМИРОВАНИЕ НРАВСТВЕННОЙ САМОРЕГУЛЯЦИИ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ В КОНТЕКСТЕ ДУХОВНОСТИ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ, МАЙБУТНЄ

В статті розглядаються проблеми формування духовного потенціала майбутніх учителів і його впливу на розвиток моральної саморегуляції їх діяльності і поведінки. Особливу увагу приділяється дослідженню соціокультурної сутності духовності сучасності і визначенню педагогічних умов її впливу на морально-регулятивну сферу майбутніх учителів. Розглядаються невикористані потенціальні можливості системи вищої освіти і перспективи її удосконалення з метою формування моральної саморегуляції майбутніх учителів.

Ключевые слова: духовность, педагогические условия, образовательное пространство, моральная саморегуляция, методологические требования.

Стаття надійшла до редакційної колегії 23.09.2016

УДК 159

*Жушма Т.В, Квасник О.В
м. Харків, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ САМООЦІНКИ ТА МОТИВАЦІЇ НА ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ У СТУДЕНТІВ - ПСИХОЛОГІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сьогоднішній день, для того щоб суспільство і країна росла та розвивалась, необхідні спеціалісти, які б уміли керувати ситуацією. Були спроможні адекватно її сприймати. Людина, яка на високому рівні виконує свої обов'язки, направляє соціально - економічну ситуацію в країні і суспільстві, та покращує її. Такі люди повинні володіти високим рівнем мотивації та адекватною самооцінкою. Мотивація досягнення є однією з фундаментальних мотивацій людини, без якої неможливе її повноцінне існування. Успішне входження фахівця до світу професіоналів буде здійснюватися лише за допомогою її наявності та розвитку її спрямованості на успіх. Особливо важливими елементами особистості майбутнього психолога є не лише наявність мотивації на досягнення успіху, що підвищить рівень його конкурентоспроможності, але й адекватної самооцінки, що дозволить йому пройти шлях становлення з